

Вікторія Патріарх
ORCID: 0000-0002-4509-5360

УДК 811.112.2'373.2:821.112.2-31Ремарк
DOI: 10.31558/1815-3070.2025.50.7

БЕЗІМЕННІСТЬ ЯК ПРИЙОМ ПОЕТИКИ В РОМАНІ Е. М. РЕМАРКА «IM WESTEN NICHTS NEUES»

Статтю присвячено дослідженню безіменності у романі Е. М. Ремарка «Im Westen nichts Neues». Проаналізовано безонімні номінації на позначення узагальнених об'єктів, що беруть участь у створенні художньої цілісності та образності (тексто- й образотвірна роль), розвивають сюжет (сюжетоутворювальний потенціал), демонструють специфіку антивоєнного роману (жанроутворювальна роль). Виявлено й описано засоби і прийоми поетики безіменності, що забезпечують потраптування ідейно-художньої концепції роману.

Ключові слова: безіменність, номінація, образність, поетика, текст.

NAMELESSNESS AS A POETIC DEVICE IN E. M. REMARQUE'S NOVEL “IM WESTEN NICHTS NEUES”

The article is devoted to the study of namelessness in Erich Maria Remarque's novel “Im Westen nichts Neues”. The analysis focuses on non-anthroponymic, unindividualized nominations used to denote generalized objects that contribute to the creation of artistic cohesion and imagery (their textual and image-forming function), advance the plot (their plot-generating potential), and reveal the specificity of the anti-war novel (their genre-forming role). The study identifies and describes the devices and techniques of the poetics of namelessness that enable the interpretation of the novel's ideological and artistic concept.

Keywords: namelessness, nomination, imagery, poetics, text.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Загальновизнаною нормою у літературній ономастиці є твердження, що ім'я художнього тексту не надається випадково і співвідноситься з ідейною концепцією твору, жанровою приналежністю, літературним напрямом і стилем автора. На образній ролі поетонімів (власних імен художнього тексту), їхньому особливому функційному навантаженні наголошували представники різних ономастичних шкіл України (Ю. О. Карпенко, Л. О. Белей, Г. П. Лукаш, Е. О. Кравченко, М. Р. Мельник, М. М. Торчинський, Т. В. Чуб та ін.). Ще у 2001 році Ю. О. Карпенко констатував, що без аналізу власних імен, “центральных вузлів” художнього твору, «справжнє розуміння тексту, його глибинних, підтекстових змістових шарів просто неможливе» (Приймак 2015: 605).

Цитування: Патріарх В. Безіменність як прийом поетики в романі Е. М. Ремарка «Im westen nichts neues». Лінгвістичні студії Linguistic Studies. 2025. № 50. С. 119–133. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2025.50.7>

Citation: Patriarkh V. (2025). Bezimennist yak pryiom poetyky v romani E. M. Remarka «Im westen nichts neues» [Namelessness as a poetic device in E. M. Remarque's novel “Im westen nichts neues”]. Linhvistychni studii Linguistic Studies, (50), 119–133. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2025.50.7>

Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Важливою проблемою сучасної поетонімології вважаємо проблему безіменності в художньому тексті, тісно пов'язану з іменністю (Патріарх 2024: 157). У творах воєнної тематики безіменність виступає засобом розширення персонажного простору, панорамного зображення військових подій (локус *фронт*), багаточислової композиції (локус *тил*, спогади оповідача, різні сюжетні лінії тощо). Основним творчим методом антивоєнних романів Е. Ремарка із домінуючим образом втраченого покоління визнано “чорний гумор”, залучений для зображення трагічного (див. праці М. М. Глюдз, М. Х. Гуменного, Н. Черниш). Неоднозначність і багатовимірність ремарківського “чорного гумору” актуалізують та інтенсифікують прийоми образності поетонімів та безонімних номінацій дійових/згадуваних осіб. Потрактування безонімної лексики «Im Westen nichts Neues» дозволить з'ясувати проблеми, пов'язані з жанровою приналежністю (узагальнений образ бійця; образ оповідача як носія народної ідеї, опозиція *людина-солдат* – *людина-офіцер* та ін.), встановити текстотвірну та сюжетоутворювальну роль безіменності, виявити прийоми поетики безіменності, що спрацьовують на осмислення тексту.

Аналіз досліджень проблеми. Традиційно під *безіменністю* у літературно-художньому творі розуміють відсутність імені у художнього об'єкта (Загнітко, Кравченко 2024: 109). Науковці вважають безіменність не менш значущою, ніж *іменність* (наявність імені), оскільки «замовчування імені слід вважати одним із найбільш виразних образотвірних і текстотворювальних засобів через не випадковість відмови в звичайному (загальноприйнятому) позначенні денотата» (Загнітко, Кравченко 2024: 109–110). О. В. Боева зазначає, що як антропоніми, так і безонімні номінації «виконують у контексті твору особливу стилістичну функцію, мають значне експресивне, стилістичне навантаження» (Боева 2005: 103).

Зазвичай аналіз смислового, функційного та композиційного навантаження персонажів, не названих на ім'я, ґрунтується на визначенні протиставлених ознак (опозицій) на кшталт *центральный – периферийный, активный – пассивный, актуальный – потенциальный* та ін. (Загнітко, Кравченко 2024: 110). Враховуючи специфіку роману Е. Ремарка, присвяченого подіям Першої світової війни, доцільно виокремити низку опозицій, зорієнтованих на висвітлення мирного і воєнного стану у вигаданому, ґрунтованому на реальному, просторі. Для виявлення змістово-концептуальної інформації потрібно виділити домінуючі протиставлення *мир – війна* і *свій – чужий*, навколо яких утворюються безіменні дійові або згадувані оповідачем особи, серед яких останні не беруть безпосередньої участі у сюжетному розвитку.

Мета і завдання дослідження. Мета статті полягає в обґрунтуванні вивчення безіменності як важливого складника художнього тексту та показника ідейно-художньої концепції літературного твору. Передумовою досягнення мети став розв'язок таких завдань: (1) опис специфіки безонімних номінацій у романі Е. М. Ремарка «Im Westen nichts Neues»; (2) виявлення й аналіз образотвірної, сюжетотвірної та жанроутворювального потенціалу безонімних номінацій на позначення узагальнених об'єктів; (3) доведення зумовленості

безіменності воєнною тематикою та антивоєнною спрямованістю роману; (4) виявлення й опис прийомів поезики безіменності, що беруть участь у формуванні “чорного гумору” і забезпечують потрактування цілісності (тексту).

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єкт роботи – безонімні лексеми роману Е. М. Ремарка «Im Westen nichts Neues», використані для позначення узагальнених об’єктів (групових образів). *Предмет* – поетикальні засоби і прийоми образності, за допомогою яких здійснюється та впізнається поліфункційна роль безіменності.

Опис фактичного матеріалу та методів, застосованих у процесі аналізу. Дослідницький матеріал становить близько 300 безонімних лексем і 550 контекстів, виділених із оригінального тексту та українськомовного перекладу роману Е. М. Ремарка. У роботі застосовано загальнофілологічні прийоми і методи ономастичних досліджень: систематизація та опис; опозиційний аналіз; метод контекстуально-інтерпретаційного аналізу; контекстний аналіз безонімних номінацій; лінгвістичний аналіз; метод розшифровування підтекстових смислів; суцільна вибірка безонімних лексем.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше вмотивовано зосередження в безонімних лексемах образо- й текстотвірного, сюжетно- й жанроутворювального потенціалу; доведено зумовленість постійної безіменності воєнною тематикою та антивоєнною спрямованістю романів; визначено прийоми поезики безіменності, що працюють на формування “чорного гумору”; проаналізовано індивідуально-авторські прийоми поезики Е. М. Ремарка.

Теоретична і практична цінність отриманих результатів. Теоретична цінність роботи полягає у внеску в розвиток ідеї взаємодії безонімних номінацій з найближчим – розширеним контекстом. Робота вдосконалює теоретичну складову поетонімології за рахунок доведення жанроутворювальної ролі номінативних лексем літературного твору. Теоретично значущим і перспективним є доведення внеску безіменності в ідейно-художню концепцію антивоєнного роману. Практичне значення визначається тим, що результати роботи можна використати в процесі читання лекційних курсів та на практичних заняттях у закладах вищої освіти, зокрема із лінгвістичної поезики, лінгвістики тексту, стилістики; у курсах за вибором з ономастики і поетонімології; застосуванні матеріалів у лексикографічній практиці в укладанні словників мови письменників.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Зображення подій війни у романі Е. М. Ремарка «Im Westen nichts Neues» передбачає специфічні просторово-часові координати і вміщення великої кількості персонажів, різних за військовим званням, родом діяльності, національністю тощо. Сюжет переважно розгортається у панорамному просторі *фронт – тил*, тому автор вживає безонімні узагальнені іменування, використовуючи переважно форму множини (*die Soldaten, die Landsturmlaute, die Sanitäter, die Flieger, Generäle* та ін.) або однини у значенні множини для позначення сукупності осіб (*ein Unteroffizier, ein Hauptmann, Artillerie* та ін.)

Композиційно й сюжетоутворювальними ознаками традиційного роману воєнної тематики слід вважати номінації, що позначають групові образи учасників бойових дій за військовим званням або родом діяльності, яка так чи так стосується перебігу війни. Такі метаоб'єктні іменування актуалізовані в романі Е. Ремарка у мовленні героя-оповідача та інших персонажів: *Offiziere / офіцери* (*Du bedienst wohl nur **Offiziere** <...>* (Remarque 1971: 15)); *Soldaten / солдати* (*Jedesmal ist es dasselbe: wir fahren ab und sind mürrische oder gutgelaunte **Soldaten**; – dann kommen die ersten Geschützstände, und jedes Wort unserer Gespräche hat einen veränderten Klang* (Remarque 1971: 40)), *Mannschaften / рядові, солдати* (*Wenn Sie nächstens mit 'rausgehen, werden die **Mannschaften**, bevor sie sterben, erst vor Sie hintreten, die Knochen zusammenreißen und zackig fragen* (Remarque 1971: 67)); *Landsturmlaute / ополченці* (*Die **Landsturmlaute**, die sie bewachen, erzählen, daß sie anfangs lebhafter waren* (Remarque 1971: 141)); *Generäle / генерали* (***Generäle** werden auch berühmt durch den Krieg* (Remarque 1971: 150)), *Feldwebel / фельдфебелі* (*Komisch, daß fast alle etatsmäßigen **Feldwebel** dick sind* (Remarque 1971: 65)); *Korporale / унтер-офіцери* (*Es gab auch viele anständige **Korporale**, die vernünftiger waren; die anständigen waren sogar in der Überzahl* (Remarque 1971: 20)); *die Flieger / льотчики* (*Unterhaltung ist ebenfalls da, die **Flieger** sorgen dafür* (Remarque 1971: 95)); *Scharfschützen / снайпери* (*<...> um nicht von den **Scharfschützen** gleich erwischt zu werden, wenn ich versuche, auszureißen* (Remarque 1971: 159)); *die Sanitäter / санітари* (*<...> was uns die **Sanitäter** draußen schon erzählt haben* (Remarque 1971: 13)); *Trommler / барабанистики* (*Man hört nur **Trommler** üben <...>* (Remarque 1971: 32)); *Posten / вартові* (*Überall stehen **Posten** an den Brücken* (Remarque 1971: 107)) та ін.

Сюжет розвивається як спостереження героя-оповідача Пауля Боймера на фронті або в тилу (під час перебування Боймера у лазареті, у відпустці та ін.), тому події набувають осмислення й оцінювання з позиції фронтовика. Вживання форми однини у значенні множини (*der Soldat / солдат, jeder Soldat / кожний солдат, ein Gemein / рядовий, ein Unteroffizier / унтер-офіцер, ein Leutnant / лейтенант, ein Hauptmann / капітан*) підкреслює семантику 'спільності', 'узагальнення', водночас характеризує кожного з учасників бойових дій протиборчих сторін, зображує їхнє життя за законами і звичаями війни. Пор. : *Für niemand ist die Erde so viel wie für den **Soldaten*** (Remarque 1971: 40); *Jeder **Soldat** bleibt nur durch tausend Zufälle am Leben* (Remarque 1971: 74); *Der Kommiß besteht nun darin, daß immer einer über den andern Macht hat. Das Schlimme ist nur, daß jeder viel zuviel Macht hat; ein **Unteroffizier** kann einen **Gemeinen**, ein **Leutnant** einen **Unteroffizier**, ein **Hauptmann** einen **Leutnant** derartig zwiebeln, daß er verrückt wird* (Remarque 1971: 33).

Жанровірою ознакою вважаємо безонімні іменування, які утворюють контрастне протиставлення *свій – чужий* і вмотивовані ним вказівки на національність / расову приналежність противника. За твердженням Ю. Рилова, здатність антропонімів вказувати на національну (регіональну) приналежність формує опозицію "свій – чужий", яка «у різних видах пронизує всю культуру і є одним з головних концептів усього колективного, масового, народного,

національного світовідчуття» (Цит. за: Скразловська 2021: 37). Вибір оповідача зумовлений реальними протиборчими сторонами під час Першої світової війни: Троїстий союз (Німеччина, Австро-Угорщина, Італія) та Антанта (Росія, Англія, Франція). Противник поіменований у такий спосіб: *englische Artillerie, Engländer / англійська артилерія, англійці* (*Nun aber gab es gerade am letzten Tage bei uns überraschend viel Langrohr und dicke Brocken, **englische Artillerie**, die ständig auf unsere Stellung trommelte <...>* (Remarque 1971: 3–4); *Wir sind in einem Trichter, seitlich sitzen **Engländer**, sie rollen die Flanke auf und gelangen hinter uns* (Remarque 1971: 202)); *Franzmann / француз* (*Aber erst müßt ihr den **Franzmann** verkloppen!* (Remarque 1971: 123)); *Schwarze / чорні* (*Im Graben haben sie vorhin erzählt, es wären **Schwarze** vor uns* (Remarque 1971: 153)); *Todfeinde, Feinde / смертельні вороги, вороги* (*<...> wir wollen töten, denn das dort sind unsere **Todfeinde** jetzt, ihre Gewehre und Granaten sind gegen uns gerichtet, vernichten wir sie nicht, dann vernichten sie uns!* (Remarque 1971: 85)); *Es ist sonderbar, diese unsere **Feinde** so nahe zu sehen* (Remarque 1971: 139)).

Єдність і взаємну підтримку Пауля Боймера з друзями-однокласниками і – ширше – із усіма фронтовиками, що воюють на боці Германії, виражають номінації, що унаочнюють протиставлення *свій – чужий*. Своїх Пауль Боймер називає *unsere (toten) Kameraden / наші (вбиті) товариши, die Kameraden / товариши, meiner Kameraden / мої товариши*: *Aber **unsere Kameraden** sind tot, wir können ihnen nicht helfen, sie haben Ruhe – wer weiß, was uns noch bevorsteht* (Remarque 1971: 103); *Die Tage, die Wochen, die Jahre hier vorn werden noch einmal zurückkommen, und **unsere toten Kameraden** werden dann aufstehen und mit uns marschieren, unsere Köpfe werden klar sein, wir werden ein Ziel haben, und so werden wir marschieren, **unsere toten Kameraden** neben uns, die Jahre der Front hinter uns: – gegen wen, gegen wen?* (Remarque 1971: 104); *Sie sind mehr als mein Leben, diese Stimmen, sie sind mehr als Mütterlichkeit und Angst, sie sind das Stärkste und Schützendste, was es überhaupt gibt: es sind die Stimmen **meiner Kameraden*** (Remarque 1971: 155).

Художнє осмислення автором проблеми війни і миру відображують номінації з вказівкою на кількість (вбитих, поранених, полонених тощо), завдяки чому виникає конкретизоване достовірне уявлення про трагічні наслідки війни з позиції наратора й самого автора: *achtzig Mann / вісімдесят душ, zwei von unseren Toten / двоє вбитих, fünf Tote, acht Verwundete / п'ятеро загинуло, вісьмох поранено*. Пор. :*<...> die ständig auf unsere Stellung trommelte, so daß wir starke Verluste hatten und nur mit **achtzig Mann** zurückkamen* (Remarque 1971: 4); ***Zwei von unseren Toten** liegen in einem der aufgerissenen Gräber; wir brauchen sie bloß zuzubuddeln* (Remarque 1971: 55); *Geschosse der Flaks. Da waren wir gestern. **Fünf Tote, acht Verwundete*** (Remarque 1971: 67).

Для вираження ідейної концепції роману значущими стають найменування зі значенням ‘вік’, оскільки головні герої – семеро дев'ятнадцятирічних однокласників, названих “втраченим поколінням”. Усталений вислів означає покоління, яке досягло повноліття у роки Першої світової війни, тобто ‘дезорієнтоване, що блукає безцільно’. На думку Е. Ремарка, молоді люди,

покликані на фронт у вісімнадцятирічному віці, через душевні й психологічні травми, отримані на війні, не зможуть адаптуватися до мирного життя. У романі такі позначення вживаються в контекстах, налаштованих на контрастне зображення *батьків* (старшого покоління) і *dimeй* (молодшого покоління), а також на унікальне за змістом протиставлення *steinaltet Militär* / *бували фронтовики* – *Rekruten* / *рекрути, новобранці*. Остання опозиція підкреслює протиприродний досвід, який дев'ятнадцятирічні або двадцятирічні *stapі* *служаки* встигли отримати, на відміну від вісімнадцятирічних юнаків, котрі ще не звикли до бойових дій.

Конфлікт поколінь з позиції автора-оповідача залишається невирішеним через відсутність у молодих минулого, пережитого: *Die älteren Leute sind alle fest mit dem Früheren verbunden, sie haben Grund, sie haben Frauen, Kinder, Berufe und Interessen, die schon so stark sind, daß der Krieg sie nicht zerreißen kann. Wir Zwanzigjährigen aber haben nur unsere Eltern und manche ein Mädchen. <...> Außer diesem gab es ja bei uns nicht viel anderes mehr; etwas Schwärmertum, einige Liebhabereien und die Schule; weiterreichte unser Leben noch nicht* (Remarque 1971: 16); *Wir sind dann keine Soldaten mehr, sondern beinahe Knaben, man würde auch nicht glauben, daß wir Tornister schleppen können* (Remarque 1971: 24); *Als wir zum Bezirkskommando gingen, waren wir noch eine Klasse von zwanzig jungen <...> Wir hatten keine festen Pläne für die Zukunft, Gedanken an Karriere und Beruf waren bei den wenigsten praktisch bereits so bestimmt, daß sie eine Daseinsform bedeuten konnten; – dafür jedoch steckten wir voll Ungewisser Ideen, die dem Leben und auch dem Kriege in unseren Augen einen idealisierten und fast romantischen Charakter verliehen* (Remarque 1971: 17–18); *Und mit mir sehen das alle Menschen meines Alters hier und drüben, in der ganzen Welt, mit mir erlebt das meine Generation* (Remarque 1971: 193); *Es ist das gemeinsame Schicksal unserer Generation* (Remarque 1971: 65), тому в утворенні опозиції беруть участь номінації *meine (unserer) Generation* / *моє (наше) покоління*, *Zwanzigjährigen* / *двадцятирічні*, *zwanzig jungen* / *двадцятєро хлопців*, *beinahe Knaben* / *майже хлопчак* та, з іншого боку, найменування, призначені продемонструвати життєвий досвід, здобутки, існування у довоєнному (мирному) минулому старшого покоління: *unsere Eltern* / *наші батьки*, *die älteren Leute* / *люди, старші за нас*. Протиставлення посилюється за допомогою описової номінації *andere Menschen* / *інші люди*, що констатує відмінність, суперечливість і непорозуміння поколінь: *Es sind andere Menschen hier, Menschen, die ich nicht richtig begreife, die ich beneide und verachte* (Remarque 1971: 125).

Замість розлогих повчань і моралізаторських настанов щодо розуміння жорстокої сутності війни автор висловлює свою позицію через думки Пауля Боймера та його товаришів, які негативно оцінюють старше покоління (дорослих, начальство тощо). Більшість номінацій спрямована не лише на засудження війни як такої, але виносить вирок її ідеологам – тим, хто виправдовує війну і наживається на війні. Прості солдати критикують військових, що стоять вище в ієрархії, воєнних лікарів, армійський юристів, фабрикантів, кайзера, вдаючись до іронії, знуцання, сарказму як експліцитних

маркерів “чорного гумору”: *Erzieher* / вихователі, *ein Lazarettinspektor* / лазаретний інспектор, *ein Proviantamtsinspektor* / продовольчий інспектор, *ein Beamter* / чиновник, *Kriegsgerichtsräte* / військові судді, *die Fabrikbesitzer* / фабриканти, *jeder Kaiser* / кожний кайзер. Пор. : Diese **Erzieher** haben ihr Gefühl so oft in der Westentasche parat; sie geben es ja auch stundenweise aus (Remarque 1971: 10); Nun ist ein **Lazarettinspektor**, genau wie ein **Proviantamtsinspektor**, zwar jemand, der einen langen Degen und Achselstücke trägt, aber eigentlich ein **Beamter** <...> (Remarque 1971: 185); Doch was begreifen **Kriegsgerichtsräte** hundert Kilometer hinter der Linie davon? (Remarque 1971: 201); Die **Fabrikbesitzer** in Deutschland sind reiche Leute geworden – uns zerschneidet die Ruhr die Därme (Remarque 1971: 203); Und jeder größere **Kaiser** braucht mindestens einen Krieg, sonst wird er nicht berühmt (Remarque 1971: 150).

Друга контрастна пара (*steinaltes Militär* – *Rekruten*) також спрямована на засудження війни, викриття її злочинницької протиприродної суті. Порівняно з новобранцями (*Auf einen alten Mann fallen fünf bis zehn Rekruten* (Remarque 1971: 97)), *beinahe Knaben* (майже хлопчачі) відчують себе старими служачками, бувалими фронтовиками (*alte Leute, steinaltes Militär*). Позначення **молодого** й **молодшого** покоління, яким “відмовлено” у майбутньому, мають розгалужену парадигму (збірні іменники, атрибутиви, художні дескрипції) і вживаються у контекстах антивоєнного спрямування з потужним гуманістичним пафосом. Пор. : молоде покоління: (не) *Jugend* / не молодь, *alte Leute* / старі люди, *steinaltes Militär* / бувалі фронтовики: Aber jung? Jugend? Das ist lange her. Wir sind **alte Leute** (Remarque 1971: 16); Wir werfen uns in die Brust, lassen uns auf dem Hof rasieren, stecken die Hände in die Hosentaschen, sehen uns die Rekruten an und fühlen uns **als steinaltes Militär** (Remarque 1971: 27); молодше покоління: *Rekruten* / рекрути, новобранці, *die Kinder* / діти, *Ersatzleuten* / новачки, *der jüngsten* / наймолодші, *junge, unschuldige Kerle* / молоді, безневинні хлопці, *die armen Kerle* / бідлашні, *dieser armen Hunde* / бідлашні щенята, *blutarme, erholungsbedürftige Knaben* / бліді слабосилі хлопчачі, *Gesichter haben die entsetzliche Ausdruckslosigkeit gestorbener Kinder* / обличчя із жахливим виразом байдужості, властивим мертвим дітям. Пор. : Aber vor allem wollte jeder seinen guten Posten hier in der Heimat so lange behalten wie möglich, und das konnte er nur, wenn er stramm mit den **Rekruten** war (Remarque 1971: 21); «Hast du die **Kinder** gesehen?» <...> Wir wandern durch die Pferdeställe und kommen zu den **Ersatzleuten**, die gerade Gasmasken und Kaffee empfangen. Kat fragt einen **der jüngsten** <...> (Remarque 1971: 27); So **junge, unschuldige Kerle** (Remarque 1971: 54); Dieses Trommelfeuer ist zuviel für **die armen Kerle** (Remarque 1971: 81); Unsere frischen Truppen sind **blutarme, erholungsbedürftige Knaben**, die keinen Tornister tragen können, aber zu sterben wissen (Remarque 1971: 204); Die blassen Steckrübengesichter, die armselig gekrallten Hände, die jammervolle Tapferkeit **dieser armen Hunde**, die trotzdem vorgehen und angreifen, dieser **braven, armen Hunde**, die so verschüchtert sind, daß sie nicht laut zu schreien wagen und mit zerrissenen Brüsten und Bäuchen und Armen und Beinen leise nach ihrer Mutter wimmern und gleich aufhören, wenn man sie

ansieht! (Remarque 1971: 96); *Ihre toten, flaumigen, spitzen **Gesichter** haben die entsetzliche Ausdruckslosigkeit gestorbener Kinder* (Remarque 1971: 97).

Особливістю поетики безіменності Е. Ремарка вважаємо наполегливе повторення номінацій, об'єднаних у тріаду *живий – поранений – мертвий*, за допомогою якої опис людських втрат на фронті набуває видовищності й потрактовується як трагедія. Мотив смерті супроводжує оповідь Пауля Боймера, достовірність якої підсилюють реалістично огидні зображення поранених і вбитих. Коло таких номінацій поповнюється не лише лексемами *die Verwundeten* / *поранені* (*Die **Verwundeten**, die nicht sehr weit weg liegen, können wir meistens holen* (Remarque 1971: 92)); *die Toten* / *вбиті* (*Die Angriffe wechseln mit Gegenangriffen, und langsam häufen sich auf dem Trichterfeld zwischen den Gräben die **Toten*** (Remarque 1971: 92)), але й *der Sterbenden* / *ми, що вмирають* (*Wir sehen die Zeit neben uns schwinden in den farblosen Gesichtern der **Sterbenden*** (Remarque 1971: 99)), *Leichen* / *мерці* (*Särge und **Leichen** liegen verstreut* (Remarque 1971: 53)), *die Leute mit blauen Gesichtern, tot* / *люди з синіми обличчями, мертві* (*Auf den Brustwehren, in den Unterständen, wo sie gerade waren, standen und lagen die **Leute mit blauen Gesichtern, tot*** (Remarque 1971: 119)). Пор. також семантично значущу тріаду *Tote, Verwundete und Überlebende* / *вбиті, поранені й живі*: *<...> alles ist fließend und aufgelöst, eine triefende, feuchte, ölige Masse Erde, in der die gelben Tümpel mit spiralig roten Blutlachen stehen und **Tote, Verwundete und Überlebende** langsam versinken* (Remarque 1971: 208).

Безіменні іменування солдат, молодого покоління, коливаються від позитивно оцінних (співчуття автора крізь призму оповідача) до іронічно-презирливих і негативно характеризувальних (переважно як самооцінювання), з різноманітними семами й експресивно-емоційними конотаціями. Узагальнений образ солдата постає із сукупності суперечливих семантичних ознак, де домінують такі:

‘героїзм’: *Ein wehender Vollbart bezeichnete uns deshalb ganz gerührt als **Heldenjugend*** (Remarque 1971: 38);

‘подібність тваринам’ (поведінка під час військових дій, зображення якої своєрідно спрацьовує на зниження образу війни): *Wie die **Schafe** drängen sie sich zusammen, anstatt auseinanderzulaufen, und selbst die Verwundeten werden noch wie **Hasen** von den Fliegern abgeknallt* (Remarque 1971: 96); *Wir brüllen wie **Stiere*** (Remarque 1971: 185);

‘люди-автомати, позбавлені почуттів’: *Wären wir keine **Automaten** in diesem Augenblick, wir blieben liegen, erschöpft, willenlos* (Remarque 1971: 85); *Die braune Erde, die zerrissene, zerborstene braune Erde, fettig unter den Sonnenstrahlen schimmernd, ist der Hintergrund rastlos dumpfen **Automatentums*** (Remarque 1971: 85);

‘подвійність’: *Wir sind verlassen wie **Kinder und erfahren wie alte Leute**, wir sind roh und traurig und oberflächlich – ich glaube, wir sind verloren* (Remarque 1971: 91);

‘напівлюди – напівтварини’: *Wir fahren ab als mürrische oder gutgelaunte Soldaten, – wir kommen in die Zone, wo die Front beginnt, und sind **Menshentiere** geworden* (Remarque 1971: 42);

‘небезпечні звірі, а не безсилі жертви’: *Aus uns sind **gefährliche Tiere geworden. Wir kämpfen nicht, wir verteidigen uns vor der Vernichtung. Wir schleudern die Granaten nicht gegen Menschen**, was wissen wir im Augenblick davon, dort hetzt mit Händen und Helmen der Tod hinter uns her, wir können ihm seit drei Tagen zum ersten Male ins Gesicht sehen, wir können uns seit drei Tagen zum ersten Male wehren gegen ihn, wir haben eine wahnsinnige Wut, **wir liegen nicht mehr ohnmächtig** wartend auf dem Schafott, wir können zerstören und töten, um uns zu retten und zu rächen* (Remarque 1971: 84);

‘дикуни, бродяги’: *es hat uns die Gleichgültigkeit von **Wilden** verliehen <...>* (Remarque 1971: 199); *Wir unterscheiden uns äußerlich in der Lebensform kaum von **Buschnegern*** (Remarque 1971: 199);

‘бандити, вбивці, дияволи’: *wir, überschwemmt von dieser Welle, die uns trägt, die uns grausam macht, zu **Wegelagerern**, zu **Mördern**, zu **Teufeln** meinetwegen, dieser Welle, die unsere Kraft vervielfältigt in Angst und Wut und Lebensgier, die uns Rettung sucht und erkämpft* (Remarque 1971: 84);

‘втрата людяності та особистісного’: *Es ist, als ob **wir früher einmal Geldstücke verschiedener Länder gewesen wären; man hat sie eingeschmolzen, und alle haben jetzt denselben Prägestempel. <...> Wir sind Soldaten und erst später auf eine sonderbare und verschämte Weise noch Einzelmenschen*** (Remarque 1971: 197);

‘ні бунтівники, ні дезертири, ні боягузи’: *Wir wurden darum **keine Meuterer, keine Deserteure, keine Feiglinge** – alle diese Ausdrücke waren ihnen ja so leicht zur Hand –, wir liebten unsere Heimat genauso wie sie, und wir gingen bei jedem Angriff mutig vor <...>* (Remarque 1971: 12);

‘дотепники і ледари’: *<...> so werden wir zu **oberflächlichen Witzbolden und Schlafmützen**, wenn wir in Ruhe sind* (Remarque 1971: 102).

Представники “втраченого покоління” схарактеризовують себе через гротеск, іронію, сарказм: *ansehen als Götter / (на нас) дивляться, немов на богів. Пор. : <...>noch Schwächere, noch Stumpfere, noch Hilflösere da sind, die mit aufgerissenen Augen uns ansehen **als Götter**, die manchmal dem Tode entrinnen können* (Remarque 1971: 99). У такий спосіб вони відмовляються від офіційної істини та позиціонують народний погляд на війну – абсурдну й беззмістовну. Призначення ремарківського “чорного гумору” – захистити свідомість солдата від деструкції війни – якнайкраще передають негативно-оцінювальні номінації та самономінації, утворені на базі порівняльних конструкцій: *Schweinehunde / чортове кодро, Heiden / безбожники, wie Reisende / Händler / Schlächter / як подорожні / як гендлярі / як різники. Пор. : Zwar bezeichnete er uns immer noch als **Schweinehunde*** (Remarque 1971: 21); *«**Heiden**», zwitschert sie, macht aber doch die Tür zu* (Remarque 1971: 184); *Heute würden wir in der Landschaft unserer Jugend umhergehen wie **Reisende**. Wir sind verbrannt von Tatsachen, wir kennen Unterschiede wie **Händler** und Notwendigkeiten wie **Schlächter*** (Remarque 1971: 91).

Нашарування безонімних іменувань примножується позитивно-оцінювальними характеристиками, які опоетизовують молоде покоління, змушене приносити себе в жертву. Перифраза *kleine Flammen* / *невеличкі промінці* (*wir sind **kleine Flammen**, notdürftig geschützt durch schwache Wände vor dem Sturm der Auflösung und der Sinnlosigkeit, in dem wir flackern und manchmal fast ertrinken* (Remarque 1971: 199)) передає складні почуття молодих фронтовиків, демонструє само- й світосприйняття втраченого покоління, ґрунтоване на суміші героїчного й банального, чорного гумору і душевних страждань.

Домінантний мотив, до якого автор вдається, маючи за мету створити подвійний узагальнений образ солдата, – перетворення (трансформація) самосвідомості та переосмислення суті війни. Семантичні компоненти на кшталт ‘напівлюди – напівтварини’, ‘бандити, вбивці, дияволи’, ‘втрата людяності та особистісного’, ‘небезпечні звірі’, ‘дотепники і ледари’ та ін. пов’язані з **перевтіленням** молодого покоління, спричиненим війною. Образ солдата віддзеркалює не справжні властивості юнаків, а їхні самовідчуття через пізнання нищівної сутності війни. Майбутнє молодих солдат руйнується, вони немовби випадають із нормального життя, оскільки втратили своє місце в генерації поколінь: <...> *und hinter uns **wächst ein Geschlecht**, ähnlich uns früher, das wird uns fremd sein und uns beiseite schieben. Wir sind überflüssig für uns selbst, wir werden wachsen, einige werden sich anpassen, andere sich fügen, und viele werden ratlos sein; – die Jahre werden zerrinnen, und schließlich werden wir zugrunde gehen* (Remarque 1971: 212–213).

Переосмислення суті війни полягає в подвійному зображенні (сприйнятті) ворога, *чужого*. Приєднуємося до думки Х. Кляйна, який вважає, що ворогом для представників втраченого покоління стає не противник на полі бою, а правляча верхівка, що віддає накази, яким необхідно беззаперечно підкорятися (Klein 1989: 10). Ця ідея актуалізована у великій кількості контекстів (*Ich sehe, daß **Völker** gegeneinandergetrieben werden und sich schweigend, unwissend, töricht, gehorsam, unschuldig töten. Ich sehe, daß die klügsten Gehirne der Welt Waffen und Worte erfinden, um das alles noch raffinierter und länger dauernd zu machen* (Remarque 1971: 193)) і набуває підтвердження завдяки додатковим образним прийомам. Серед домінант, що працюють на подвійне (змінне) сприйняття ворога, виокремлюємо такі:

– використання порівняльних конструкцій, риторичних питань, спрямованих на позитивне зображення зовнішності, характеру, поведінки противника: *Sie geben sich sehr scheu und ängstlich, dabei haben die meisten Barte und sind groß; dadurch wirken sie wie verprügelte **Bernhardiner*** (Remarque 1971: 138) / *Поводяться вони боязко, похлихо; усі вони високі на зріст, здебільшого бородані і чимось скидаються на побитих смирих **сенбернарів*** (Ремарк 2023: 155); *Ich bin öfter auf Wache bei den Russen. In der Dunkelheit sieht man ihre Gestalten sich bewegen, wie **krankte Störche**, wie große Vögel* (Remarque 1971: 141) / *На варті біля табору росіян найчастіше стою я. У темноті їхні постаті рухаються, нагадуючи **хворих чорногузів, отих великих птахів*** (Ремарк 2023: 157);

– вживання конструкцій порівняння (ототожнення) зовнішності *своїх* – *чужих*, завдяки яким утрадиційнений образ ворога частково нівелюється: *Es ist sonderbar, diese unsere Feinde so nahe zu sehen. Sie haben Gesichter, die nachdenklich machen, gute Bauerngesichter, breite Stirnen, breite Nasen, breite Lippen, breite Hände, wolliges Haar. <...> Sie sehen noch gutmütiger aus als unsere Bauern in Friesland* (Remarque 1971: 139) / *Як дивно бачити наших ворогів зблизька. Їхні обличчя примушують нас замислюватись, добрі селянські обличчя – з великим чолом, великим носом, великими губами; в них великі руки та чуби наче з вовни. <...> На вигляд вони ще лагідніші, ніж наші фрісландські селяни* (Ремарк 2023: 156);

– актуалізація ідеї несприйняття війни шляхом зіставлення позицій простих людей протиборчих сторін: *<...> unsere Professoren und Pastöre und Zeitungen sagen, nur wir hätten recht, und das wird ja hoffentlich auch so sein; – aber die französischen Professoren und Pastöre und Zeitungen behaupten, nur sie hätten recht, wie steht es denn damit?* (Remarque 1971: 149) / *<...> але наші вчителі, і пастори, і газети запевняють, ніби правда – наша, і треба сподіватися, що так воно і є; але французькі вчителі, і пастори, і газети й собі запевняють, ніби правда на їхньому боці. Кому ж вірити?* (Ремарк 2023: 166); *<...> wir sind doch hier, um unser Vaterland zu verteidigen. Aber die Franzosen sind doch auch da, um ihr Vaterland zu verteidigen. Wer hat nun recht?* (Remarque 1971: 148) / *<...> Ми опинились тут, щоб боронити нашу батьківщину. Але французи теж тут і теж боронять свою батьківщину. На чьому ж боці правда?* (Ремарк 2023: 166);

– гіпотетичне (бажане) перевтілення *ворог* → *друг* (*Ein Befehl hat diese stillen Gestalten zu unsern Feinden gemacht; ein Befehl könnte sie in unsere Freunde verwandeln* (Remarque 1971: 142) / *Чийсь наказ перетворив ці тихі постаті в наших ворогів; інший наказ міг би перетворити їх у наших друзів* (Ремарк 2023: 158–159), завдяки якому опозиція *свій* – *чужий* переосмислюється в протиставлення *прибічник* – *противник війни (пацифіст)*. Ці особливості переконливо доводять критичне ставлення Е. Ремарка до війни, її абсурдного характеру і безглузвих жертв, що підкреслює його пацифістські переконання.

Найбільш частотною збірною номінацією у романі стає лексема *Menschen* / *люди*, яка вживається на позначення обох протиборчих сторін і візуалізує образи поранених на полі бою (*Wir sehen Menschen leben, denen der Schädel fehlt; wir sehen Soldaten laufen, denen beide Füße weggesetzt sind; sie stolpern auf den splitternden Stümpfen bis zum nächsten Loch* (Remarque 1971: 100), зображує трагічні наслідки життя в аду, руйнівний характер війни тощо.

Центральний образ втраченого покоління, позбавленого особистісного, індивідуального, втілений в текстових домінантах, навмисно повторюваних в найближчому – розширеному контексті: *wir* / *ми*, *eiserne Jugend* / *залізна молодь*. Узагальнювальна номінація *wir* у мовленні оповідача виражає єдність думок, поглядів, рефлексії представників втраченого покоління щодо війни та її першопричин, зміни самосвідомості: *... wir liebten unsere Heimat genauso wie sie, und wir gingen bei jedem Angriff mutig vor; aber wir unterschieden jetzt, wir hatten mit einem Male sehen gelernt. Und wir sahen, daß nichts von ihrer Welt übrig blieb*

(Remarque 1971: 12); **Wir** zerbrachen nicht, wir **paßten** uns an; unsere zwanzig Jahre, die **uns** manches andere so schwer machten, halfen uns dabei (Remarque 1971: 21); **Wir** sind abgeschlossen vom Tätigen, vom Streben, vom Fortschritt. **Wir** glauben nicht mehr daran; **wir** glauben an den Krieg (Remarque 1971: 65); **Wir** haben kein Fleisch und keine Muskeln mehr, **wir** können uns nicht mehr ansehen, aus Furcht vor etwas Unberechenbarem. So pressen **wir** die Lippen auf einander – es wird vorübergehen – es wird vorübergehen- vielleicht kommen **wir** durch (Remarque 1971: 82).

Домінанта *eiserne Jugend* стає семантично зниженим контекстуальним синонімом узагальненого образу “втраченого покоління”. У контексті воєнних обставин позитивна метафора набуває протилежних характеристик і усвідомлюється як “чорний гумор” із трагічними нотами. Характеристика молоді класним керівником Канторекком втілює позицію ідеологів війни, тоді як ремарківські герої намагаються подолати через сміх відчуття втраченого життя. Пор. : «*Was hat dir der Kantorek eigentlich geschrieben?*» *Er lacht: «Wir wären die eiserne Jugend.» Wir lachen alle drei ärgerlich. Kropp schimpft; er ist froh, daß er reden kann. –Ja, so denken sie, so denken sie, die hunderttausend Kantoreks! Eiserne Jugend. Jugend! Wir sind alle nicht mehr als zwanzig Jahre* (Remarque 1971: 15–16); *Gerade für uns Zwanzigjährige ist alles besonders unklar, für Kropp, Müller, Leer, mich, für uns, die Kantorek als eiserne Jugend bezeichnet* (Remarque 1971: 16).

Не лише основне місце сюжетної дії (план зображуваного теперішнього), але й ключова ідея трагедії втраченого покоління зумовлює незначну кількість безонімних номінацій на позначення мирного минулого й майбутнього часів: *unsere Lehrern / наші учителі, Mädchen / наймички, Geschwistern / брати і сестри*. Події, винесені за межі сюжету, постають як спогади оповідача про часи навчання (*Hier haben wir gesessen, oft – wie lange ist das her; über diese Brücke sind wir gegangen und haben den kühlen, fauligen Geruch des gestauten Wassers eingeatmet; <...> und wir haben uns jenseits der Schleuse an heißen Tagen über den spritzenden Schaum gefreut und von unseren Lehrern geschwätzt* (Remarque 1971: 115)), згадка про рідний край Хайе в уявленні Пауля Боймера (*Haie blickt ihn betroffen an und schweigt. In seinen Gedanken sind jetzt wohl die klaren Abende im Herbst, die Sonntage in der Heide, die Dorfglocken, die Nachmittage und Nächte mit den Mädchen <...>* (Remarque 1971: 59)), відчуження від минулого вмираючого Франца Кеммериха (*Er spricht nicht von seiner Mutter und seinen Geschwistern, er sagt nichts, es liegt wohl schon hinter ihm; – er ist jetzt allein mit seinem kleinen neunzehnjährigen Leben und weint, weil es ihn verläßt* (Remarque 1971: 25)).

До майбутнього віднесено номінації *Mädchen / дівчата* (ліричний відступ оповідача), *unsere Familien und unsere Lehrer / наші рідні й учителі* (роздуми Боймера щодо змін у солдатському лексиконі як спроба подолати війну комічним), *die Minister und Generäle der beiden Länder in Badehosen, mit Knüppeln bewaffnet / міністри й генерали обох держав, у самих трусах, озброєні дрючками* (пошуки альтернативи війні з позиції “філософа” Кроппа як елемент “чорного гумору”). Пор. : *Gedanken an Mädchen, an blühende Wiesen, an weiße Wolken fliegen mir plötzlich durch den Kopf* (Remarque 1971: 26); *Unsere Familien und unsere Lehrer werden sich schön wundern, wenn wir nach Hause kommen, aber es ist*

hier nun einmal die Universalsprache (Remarque 1971: 8); *Er schlägt vor, eine Kriegserklärung solle eine Art Volksfest werden mit Eintrittskarten und Musik wie bei Stiergefechten. Dann müßten in der Arena die Minister und Generäle der beiden Länder in Badehosen, mit Knüppeln bewaffnet, aufeinander losgehen* (Remarque 1971: 31). Зосередженість оповідача на військових подіях і відповідний вибір номінацій унаочнюють мотив фізичної та духовної спустошеності солдат, відсторонення молодого покоління від нормального життя з його надіями, сподіваннями, вірою у майбутнє.

Просторовість персонажного простору поширюється за рахунок безіменних узагальнених номінацій у формі множини, вжитих оповідачем у контексті спостереження над тимчасовим оточенням. Зміни локації та перебування у різних просторах зумовлюють появу “пасивних” скороминущих образів, що призначені зафіксувати наслідки війни. Основною функцією таких іменувань є зображувальна, оскільки вони залишаються метаоб’єктами, безмовними і нагадують кіностатистів. Номінації актуалізовані лише у мовленні оповідача і пов’язані з його пересуваннями *фронт – тил – дім – госпіталь*. Пор.: *der Bauern, Mädchen, Kinder / селяни, дівчата, діти* (*Eine Schranke, vor der Bauern warten, Mädchen, die winken, Kinder, die am Bahndamm spielen, Wege, die ins Land führen, glatte Wege, ohne Artillerie* (Remarque 1971: 114); *Radfahrer, Menschen / велосипедисти, люди* (***Radfahrer, Wagen, Menschen*** *sind da unten <...>* (Remarque 1971: 115)); *die fliehenden Bewohner, die Kinder, der Mütter, die Kleinen / біженці, діти, матері* (*Unterwegs begegnen uns die fliehenden Bewohner, die ausgewiesen sind. <...>. Die Kinder hängen an den Händen der Mütter, manchmal führt auch ein älteres Mädchen die Kleinen <...>* (Remarque 1971: 174).

Висновки та перспективи дослідження. Безіменність дійових / згадуваних персонажів зумовлена зображенням панорамного простору *фронт – тил* і опозиціями *мир – війна, свій – чужий*. Контрастні протиставлення *старше – молодше покоління, steinaltes Militär – Rekruten* зреалізовані номінаціями, що висвітлюють відмінність і суперечливість поколінь, критичне ставлення оповідача до ідеологів війни, викриття протиприродної суті війни. Позначення *steinaltes Militär* й *Rekruten* мають розгалужену парадигму і вживаються у контекстах антивоєнного спрямування: (не) *Jugend, unschuldige Kerle, dieser armen Hunde*. Особливістю поетики безіменності є наполегливе повторення номінацій *Tote – Verwundete – Überlebende*. Узагальнений образ втраченого покоління постає із сукупності суперечливих семантичних ознак (‘героїзм’, ‘подібність тваринам’, ‘люди-автомати, позбавлені почуттів’ та ін.). Семантичні компоненти на кшталт ‘напівлюди – напівтварини’, ‘бандити, вбивці, дияволи’ пов’язані з перевтіленням молодого покоління, спричиненим війною. Переосмислення суті війни полягає також в подвійному зображенні ворога, актуалізованому за допомогою порівняльних конструкцій і зіставлення позицій протиборчих сторін.

Перспектива дослідження полягає в необхідності комплексного аналізу постійної – тимчасової безіменності в романі Е. М. Ремарка; подальшому

дослідженні засобів і прийомів поетики безіменності; удосконаленні принципів трактування взаємозв'язку *іменність – безіменність* у художньому тексті.

Література

1. Боева, Е. В. Онімна та безіменна системи у художньому тексті: На матеріалі драматургії О. Олесь. *Записки з ономастики*. Одеса: “Астропринт”, 2005. Вип. 8. С. 103–113.
[Boyeva, Evelina. (2005). Onimna ta bezimenna systemy u khudozhn'omu teksti: Na materiali dramaturhiyi O. Olesya [Omnipresent and nameless systems in artistic texts: Based on the dramaturgy of O. Oles]. *Zapysky z onomastyky [Notes on onomastics]*. (8), 103–113 (in Ukr.).]
2. Загнітко, А. П., Кравченко Е. О. Поетика іменності та безіменності у художньому тексті (Частина I. Ім'я vs Тимчасова безіменність). *Slavia Orientalis*. Т. LXXIII, NR 4, ROK 2024. С. 109–126.
[Zahnitko, Anatoliy, and Kravchenko, Ella. (2024). Poetyka imennosti ta bezimennosti u khudozhn'omu teksti (Chastyna I. Im'ya vs Tymchasova bezimennist') [The poetics of namelessness and namelessness in artistic texts (Part I. Name vs. Temporary namelessness)]. *Slavia Orientalis*. (4), 109–126 (in Ukr.).]
3. Патріарх, В. О. Онімний простір роману Еріха Марії Ремарка “Im Westen nichts Neues”. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 22(90). С. 157–161.
[Patriarkh, Viktoriia. (2024). Onimnyy prostir romanu Erikha Mariyi Remarka “Im Westen nichts Neues” [The namespace of Erich Maria Remarque's novel ‘Im Westen nichts Neues’]. In : *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya» [Scientific Notes of the National University ‘Ostrog Academy’: series ‘Philology’]*. Vyp. 22 (90), 157–161 (in Ukr.).]
4. Приймак, І. В. Антропонімікон повісті Оксани Керч «Наречений». *Записки з ономастики : збірник наукових праць*. Одеса : Астропринт, 2015. Вип. 18. С. 604–609.
[Pryymak, Inna. (2015). Antroponimikon povisti Oksany Kerch «Narechenyy» [The anthroponymicon of Oksana Kerch's novel ‘The Bridegroom’]. In : *Zapysky z onomastyky. Zbirnyk naukovykh prats' [Notes on Onomastics: Collection of Scientific Papers]*. Vyp. 18, 604–609 (in Ukr.).]
5. Скразловська, І. А. Новий погляд на турецькі антропоніми : монографія. Анкара : Графікер, 2021. 261 с.
[Skrazlovs'ka, Iryna. (2021). Novyy pohlyad na turets'ki antroponimy [A new look at Turkish anthroponyms]. Ankara : Hrafiker (in Ukr.).]
6. Klein, H. (1989). Gestaltung und Feindbilder in der Darstellung des Ersten Weltkrieges bei Remarque, Hemingway und Céline. *Krieg and Literatur. War and Literature*. N. 4. Vol. I. 7–32.
7. Remarque, E. M. (1971). *Im Westen nichts Neues*. Berlin: Verlag Kiepenheuer & Witsch; Ullstein AG. 215 p. URL: https://ivannikovairina.files.wordpress.com/2012/10/remarque_im_westen_nichts_neues_pdf.pdf (дата звернення: 18.08.2025).
8. Ремарк, Е. М. На Західному фронті без змін. Пер. з нім. К. Гловацької. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 240 с.
[Remark, Erikh Mariia. (2023). Na Zakhidnomu fronti bez zmin [No change on the Western Front]. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia». 240 (in Ukr.).]

Дата надходження до редакції: 12.07.2025

Дата надходження після доопрацювання: 28.08.2025

Дата затвердження редакцією: 19.09.2025

NAMELESSNESS AS A POETIC DEVICE IN E. M. REMARQUE'S NOVEL "IM WESTEN NICHTS NEUES"

Viktoriia Patriarkh

Department of English Philology, Vasyl` Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Abstract

Background: The important problem in contemporary poetonymy is the problem of namelessness in artistic texts, which is related to namelessness. Namelessness is a means of expanding the character space, providing the panoramic view of military events, and creating a multi-layered composition in works on military themes. The analysis of the nameless vocabulary in the novel "Im Westen nichts Neues" will allow us to identify problems related to the genre affiliation, establish the text-forming and plot-forming role of namelessness, and reveal the techniques of the poetics of namelessness that work to comprehend the text.

Purpose: The aim of the study is to substantiate the study of namelessness as an important component of the artistic text and the indicator of the ideological and artistic concept of a literary work.

Results: The novel uses meta-object nominations of combatants by the military rank and occupation. The use of the singular form to denote the plural emphasizes the semantics of "commonality" and characterizes each of the combatants on the opposing sides. Nameless designations illustrate the opposition between *friend* – *foe*, authentically depict the tragic consequences of war, and contrast the older and younger generations. The generalized image of the "lost generation" emerges from a set of contradictory characteristics ("heroism", "people-machines, devoid of feelings", etc.). Semantic components such as "half-human, half-animal", "bandits, murderers", etc. are associated with the transformation of the younger generation caused by the war. The rethinking of the essence of war lies in the dual image of the enemy, which is actualized by comparative constructions in the context of contrasting the positions of the opposing sides.

Discussion: The namelessness of the characters is determined by the depiction of the panoramic space of the *front* – *rear* and the oppositions of *peace* – *war* and *friend* – *foe*. The contrasts, realized through nameless nominations, highlight the differences and contradictions between generations, the narrator's critical attitude towards the ideologues of war, and the exposure of the unnatural essence of war. The perspective of the study lies in the further research into the techniques of the poetics of namelessness, as well as in improving the principles of interpreting the relationship between naming and namelessness.

Keywords: namelessness, nomination, imagery, poetics, text.

Vitae

Viktoriia Patriarkh, senior lecturer at the Department of English Philology, Vasyl` Stus Donetsk National University. Research interests: onomastics, poetonymy, lexicography, poetics of artistic text.

Correspondence: v.patriarkh@donnu.edu.ua

Received: 12.07.2025

Received in revised form: 28.08.2025

Accepted: 19.09.2025